

Особистісно-професійні чинники становлення професійної ідентичності включають у себе підгрупи чинників, що характеризують індивідуально-психологічні особливості фахівця: особливості темпераменту, специфічні риси характеру, здатність до адаптації, ціннісні орієнтації особистості, а також наявність професійно важливих якостей [4].

Таким чином, на процес формування професійної ідентичності впливають суб'єктивні (особистісні, внутрішні) та об'єктивні (соціальні, зовнішні) чинники. А успішність набуття професії забезпечується у тому разі, коли ставлення до професії характеризується гармонійним розвитком трьох компонентів: когнітивним, емоційним та дійовим.

Література:

1. Березина Т. С. Становление профессиональной идентичности педагога / Т. С. Березина // Педагогическое образование и наука. – 2008. – № 7. – С. 24 - 27.

2. Марченко І. Б. Психологічний зміст ставлення учнівської молоді до обраної професії. Наукові записки Ін. психології ім. Г. С. Костюка АПН України / За ред. ак. С. Д. Максименко. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2007. – Вип. 35. – С. 379–387.

3. Шадриков В. Д. Проблемы системогенеза профессиональной деятельности / Шадриков В. Д. – М., 1982. – 185 с.

4. Швидкий В. О. До проблеми формування самосвідомості / Швидкий В. О. // Проблеми загальної та педагогічної психології. Зб. Наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – Т.7., вип. 3 – К.: Міленіум, 2004. – С. 269 – 277.

5. Шнейдер Л. Б. Профессиональная идентичность (Структура, генезис и условия становления): дис. д-ра психол. наук: 19.00.13 / Лидия Бернгардовна Шнейдер. – М., 2001. – С. 115-120.

УДК 159.928.22

Костю Світлана Йосипівна
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна

ПСИХОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Питання походження, соціальної сутності та специфіки художньої творчості кожна доба ставить і розв'язує відповідно до своїх конкретних соціально-історичних умов і потреб. Як живе і динамічне явище, мистецтво у своєму історико-цивілізаційному русі постійно відчуває на собі вплив змінного зовнішнього середовища у соціально-економічному, культурологічному, філософському, психологічному його вимірах.

Психологічні аспекти формування творчих здібностей особистості розглядаються у працях А. Маслоу, А. Я. Пономарьова, В. А. Татенко та ін. У

процесі професійної підготовки майбутніх митців питання оптимізації формування й розвитку творчих здібностей надзвичайно актуалізуються.

Проблема мотивації діяльності особистості досить ґрунтовно розкрита у цілій низці праць як теоретиків, так і практиків у галузі психології, педагогіки, управління, економіки тощо. Широко визнану ієрархію потреб і мотивів розробив А. Маслоу, який обґрунтував наявність первинних і вторинних потреб людини. На найвищому рівні ієрархії потреб знаходиться потреба у самореалізації, тобто прагнення і здатність особистості до реалізації внутрішнього потенціалу. Значний внесок у розвиток мотиваційної теорії зробив К. Альдерфер, який потреби людини об'єднав у три групи: потреби існування, потреби зв'язку, потреби соціального зростання. Відчуття певної потреби мотивує людину на здійснення певних дій. Іншими словами, потреба формує мотивацію діяльності. Д. Мак-Клеланд розробив концепцію мотивації людини до діяльності, яка базується на потребах досягнення успіху, потребах співучасті (причетності) та потребах влади. Згідно з ідеями Мак-Клеланда, ці потреби досить сильно впливають на поведінку людини, спонукають її до дій, які повинні призвести до задоволення цих потреб. При цьому Мак-Клеланд розглядає ці потреби як набуті під впливом життєвих обставин, досвіду та навчання.

В останні десятиліття ХХ та вже на початку ХХІ століття психологічна наука цілеспрямовано, хоча і не завжди в адекватних масштабах, намагається не лише дослідити загальні особливості творчої діяльності, але й розробити спеціальні засоби, прийоми, методи та технології стимулювання творчого пошуку, розвитку творчих здібностей, формування творчих стратегій розв'язання різноманітних проблем. Називаючи тут імена таких, наприклад, фахівців як А.В. Брушлінський, Е. де Боно, Г.Я. Буш, Т.В. Кудрявцев, О.М. Матюшкін, О.К. Тихомиров.

Дослідження В.О. Моляко, Ж. Піаже, Я.О. Пономарьова, В.А. Роменця та ряду інших вчених показали, що з-поміж всіх адаптаційних ресурсів творчість є специфічною для людини формою взаємодії зі світом (не лише предметним, а й соціальним), яка, окрім задоволення важливих вітальних потреб, створює передумови для духовного розвитку [1]. У психології прийнято поділяти активність людини на творчу й адаптивну. Такий поділ робиться на основі перенесення еволюційних закономірностей на соціальні й особистісні процеси. Відтак, адаптивна і творча дія не протиставляються, а об'єднуються як різні поведінкові стратегії, кожна з яких забезпечує еволюційно доцільну, ефективну поведінку.

Про справжні творчі можливості конкретної людини ми можемо доказово, а не гіпотетично, говорити лише на основі здійсненої діяльності, отриманих оригінальних творів. Творчий потенціал стає не уявною, а реальною, прогнозованою цінністю лише тоді, коли реалізується у винаходах, конструкціях, книгах, картинах, фільмах та ін. Тут, як сказав би один із героїв Достоевського, драма очікуваного й реалізованого. Драма, яка може у фіналі стати патетичною сонатою Бетховена або трагедією нереалізованого таланту, бо ж на шляху від «столиці можливостей» до «столиці реалій» може бути

багато перешкод, а часом трапляються й прірви. Але ж реальне буття вимагає від нас усе більш точного прогнозування наших творчих можливостей, бо ж не виключено, що творчі можливості – це наш останній ресурс у поєдинку зі створеним нами світом і з самими собою. Тому перед психологією стоять дуже відповідальні та складні завдання – здійснення глибокого наукового аналізу творчості та творчого потенціалу [2].

Ряд дослідників під творчим потенціалом фактично розуміють обдарованість, готовність до діяльності, а в нашому випадку – творчу обдарованість, готовність до творчої діяльності. Аналізуючи роботи дослідників здібностей та обдарованості (Г.С.Костюк, Б.М. Теплов, О.М. Матюшкін, Я.О. Пономарьов, Н.В. Кузьміна та багато інших), можна переконатися, що вони вживали ці поняття як синоніми.

Висновки. Отже, людина, яка не має достатньо розвинутих здібностей для того, щоб заслужити визнання у соціальному оточенні, змушена вдаватися до філогенетично більш ранніх, біологічних, агресивних форм самоствердження для досягнення успіху в діяльності. Серед низки факторів, які впливають на становлення та реалізацію творчого потенціалу особистості – задатки (як вроджена якість), соціальне середовище (зовнішні умови впливу) і особистісна активність (життєва позиція особистості) – саме останній фактор визначає особистість як унікальну цілісну систему, яка володіє потенціалом безперервного саморозвитку та самореалізації. Рушійною силою і ядром творчого потенціалу є внутрішні чинники особистості. Саме вони є важливими чинниками саморозвитку, самореалізації, самодіяльності, вільних дій і вчинків. Людина усвідомлює власну успішність, самоцінність в умовах соціальної дійсності, їй притаманна внутрішня потреба в соціальному визнанні себе як особистості [3]. Тобто, творчий потенціал молоді визначається як об'єктивними, так і внутрішньо особистісними факторами, серед яких провідну роль відіграють здібності і особисте ставлення до творчості.

Література:

1. Музика О.О. Мотивація творчої активності у становленні технічно обдарованої особистості // Українська еліта та її роль у державотворенні: Наукові записки Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України. – К., 2000. – Вип.1. – С. 276-280.
2. Приходько Ю.О. Ціннісні орієнтації особистості як психологічна проблема // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія No 12. Психологія: Зб. наукових праць. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2005. – No 6 (30). – Ч.ІІ. – С. 208-218.
3. Яланська С. П. Психологія творчості: навчальний посібник / С. П. Яланська. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2014. – 180 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>